BĂRBATUL ŞI ŞARPELE

de Ambrose Bierce

I. S-a spus adesea şi s-a demonstrat că privirea şarpelui are proprietăţi magnetice, iar cei care îi cad pradă sunt atraşi, în ciuda voinţei, şi sunt răpuşi în chinuri, de muşcătura acestei creaturi.

Harker Brayton stătea relaxat pe canapea, în cămaşă de noapte şi papuci; zâmbea în timp ce citea propoziţia de mai sus, în vechile Mistere ale ştiinţei, ale lui Morryster. "Singurul mister, îşi zise el e cum de înţelepţii de pe vremea lui Morryster erau în stare să creadă astfel de inepţii, respinse în ziua de azi şi de cei mai neinstruiţi."

Brayton căzu pe gânduri – întrucât era un gânditor – şi, fără să vrea, lăsă volumul jos, însă nu-şi coborî privirea. În momentul în care cartea a ieşit din câmpul vizual, ceva i-a atras atenţia într-un ungher întunecat al odăii. Sub pat se zăreau două puncte luminoase, aflate la vreo doi centimetri unul faţă de celălalt. Poate erau razele becului de gaz, reflectate în cuiele metalice. Nu le acordă prea mare importanţă şi se afundă iarăşi în lectură. O clipă mai târziu, ceva – un impuls, pe care nu-i trecu prin minte să-l analizeze – îl împinse să lase din nou cartea şi să caute cu privirea cele două puncte. Luminiţele erau tot acolo. Păreau mai aprinse şi aveau nişte reflexe verzui, pe care nu le observase prima dată. De asemenea, i se părea că înaintaseră puţin. Cu toate acestea, se aflau încă în întuneric, nedezvăluindu-şi originea şi natura, aşa că Brayton se întoarse asupra lecturii. Dintr-o dată, ceva din text îi dădu o idee care îl făcu să tresară şi lăsă cartea pentru a treia oară, aşezând-o pe marginea canapelei, unde îi scăpă din mână, prăvălindu-se pe podea, cu faţa în jos. Brayton era pe jumătate în picioare şi scruta bezna de sub pat; avea impresia că luminiţele deveniseră şi mai înflăcărate. Privirea-i nerăbdătoare şi poruncitoare le cerceta atent. Reuşi să desluşească un şarpe imens, încolăcit chiar sub grilajul patului – punctele luminoase erau doi ochi! Capul pocit, care ieşea din mijloc, era aţintit asupra lui, iar falca lată şi agresivă şi fruntea neghioabă indicau direcţia privirii sale crude. Ochii nu mai erau doar două puncte luminoase, ci îl sfredeleau răuvoitori.

II. Un şarpe într-un dormitor dintr-o locuinţă modernă nu este, din fericire, un fenomen atât de banal încât să nu necesite

explicaţii. Harker Brayton, un intelectual bogat şi faimos, necăsătorit, în vârstă de treizeci şi cinci de ani, de statură oarecum atletică şi sănătos tun, se întorsese în San Francisco din pelerinajele sale în ţări îndepărtate şi necunoscute. Avusese mereu gusturi cam scumpe, dar acum devenise şi mai excentric, datorită lipsurilor îndelungate, şi nici măcar Hotelul Castle nu-i era pe plac; aşa că a acceptat bucuros invitaţia prietenului său, doctorul Druring, distinsul om de ştiinţă. Casa masivă şi de modă veche a doctorului Druring se afla într-un cartier întunecat al oraşului şi avea un aspect exterior rezervat. Era limpede că nu avea nimic în comun cu celelalte clădiri şi căpătase acele elemente excentrice, care apar odată cu izolarea. Unul dintre ele era o "aripă", absolut inutilă din punct de vedere arhitectural şi fără niciun rost, întrucât era o combinaţie între un laborator, o menajerie şi un muzeu. Aici doctorul se lăsa absorbit de preocupările sale ştiinţifice, studiind acele forme de viaţă care îi stârneau interesul – trebuie să recunosc, gusturile se limitau la specii inferioare – întrucât şi cele mai avansate dintre specimene păstrau anumite trăsături de bază ce făceau trimitere la "dragonii originilor", precum broscoii şi şerpii. Era clar: doctorului îi plăceau reptilele. Iubea aceste specii şi se autointitulase Zola al zoologiei. Soţia şi fiicele sale, care nu-i împărtăşeau curiozitatea înflăcărată cu privire la aceste creaturi, născute sub semnul răului, fuseseră excluse, cu o severitate inutilă, din ceea ce el numea Şerpăria şi oropsite la compania celor de aceeaşi speţă. Pentru a le îmbuna, doctorul le permisese totuşi să depăşească reptilele în materie de splendoare şi prin minunăţia lucrurilor cu care le înconjurase.

Din punct de vedere arhitectural şi în ceea ce priveşte mobilierul, Şerpăria era de o simplitate austeră, datorită ocupanţilor săi umili. Într-adevăr, mulţi dintre ei nu aveau libertatea necesară pentru a se bucura de lux, din pricina unui detaliu deranjant: erau vii. Cu toate acestea, aveau propriile încăperi, în care nu erau supuşi unor constrângeri prea mari, câtă vreme erau erau feriţi de obiceiul periculos de a se înghiţi unul pe celălalt, iar după cum Brayton fusese înştiinţat, era mai mult decât o tradiţie ca unii dintre ei să-şi facă apariţia în anumite momente în zone unde nu li se putea explica prezenţa. În ciuda Şerpăriei şi a implicaţiilor sale tulburătoare – pe care,

într-adevăr, nu le prea băga în seamă, Brayton găsea viaţa la conacul Druring pe gustul lui.

III. În afară de şocul surprizei şi al scârbei, domnul Brayton nu era foarte afectat. Se gândi mai întâi să sune clopoţelul şi să cheme servitorul, dar, cu toate că putea ajunge uşor la acesta, nu făcu nicio mişcare în direcţia lui. Acest gest ar fi putut trăda teama, care nu îl caracteriza cu siguranţă. Devenea conştient mai degrabă de natura absurdă a situaţiei decât de pericolele pe care le implica aceasta; era revoltător, dar absurd.

Reptila făcea parte dintr-o specie necunoscută lui Brayton. Putea doar să facă presupuneri cu privire la lungimea ei. Din câte vedea el, trupul părea de grosimea antebraţului. Era oare periculoasă? Era veninoasă? Era un şarpe constrictor? Cunoştinţele sale cu privire la pericolele naturii erau insuficiente; nu descifrase niciodată acest mister.

Dacă nu prezenta vreun pericol, creatura era în orice caz jignitoare. Era prea “nelalocul ei” – o adevărată insultă. N-avea ce căuta acolo. Deşi pereţii erau încărcaţi de tablouri, odaia ticsită de mobilă, iar mobila plină de vechituri – astea erau gusturile barbare de la vremea şi locul respectiv – totuşi acesta nu era un loc pentru o creatură sălbatică, venită din junglă. Mai mult decât atât – o, ce idee enervantă! – cei doi respirau acelaşi aer!

Aceste gânduri se cuibăreau mai mult sau mai puţin precis în mintea lui Brayton, care trecu la acţiune. Noi numim aceste procese analiză şi decizie. Astfel dăm dovadă sau nu de înţelepciune. Aşa se face că frunza uscată, adusă de vântul tomnatic, se dovedeşte mai mult sau mai puţin înţeleaptă decât suratele sale atunci când cade pe pământ sau în apă. Secretul acţiunilor omeneşti este deschis… ceva face ca muşchii să se contracte. Contează dacă numim aceste schimbări moleculare voinţă?

Brayton s-a ridicat, pregătindu-se să se îndepărteze uşor de şarpe, fără a-l deranja. Poate reuşea chiar să părăsească încăperea. Aşa se retrag oamenii din prezenţa măreţiei, fiindcă măreţia înseamnă putere, iar puterea reprezintă o ameninţare. Ştia că nu poate merge cu spatele fără să se împiedice, era imposibil să găsească uşa atât de uşor. Dacă monstrul avea să-l

urmeze, putea să se repeadă la rastelul cu arme orientale sângeroase, care decora peretele. Între timp, ochii şarpelui ardeau mai nemiloşi ca niciodată.

Brayton a ridicat piciorul drept, pregătit să facă un pas înapoi. În acel moment a simţit că toată fiinţa lui se opune gestului.

“Sunt considerat un bărbat curajos, murmură el. Oare e curajul altceva decât vanitate? Fiindcă nu e nimeni de faţă să asiste la retragerea mea ruşinoasă.”

Se sprijinea cu mâna dreaptă de spătarul unui scaun; piciorul era suspendat în aer.

“Aiurea! spuse cu voce tare. Nu sunt chiar atât de laş încât să mă tem că sunt speriat.”

Ridică piciorul puţin, îndoind uşor genunchiul şi apoi îl aruncă în faţă… la câţiva centimetri în faţa celuilalt! Nu-şi dădea seama cum se întâmplase aşa ceva. Încercă să-şi folosească celălalt picior, dar acelaşi rezultat: înainta. Braţul cu care se ţinea de scaun era întins în spate. Ai fi zis că bărbatul se temea să-i dea drumul. Capul şarpelui ieşea în evidenţă ca înainte. Nu se mişcase, dar ochii semănau acum cu nişte scântei electrice, care săgetau fulgere infinite.

Bărbatul se albise. Mai făcu un pas înainte, apoi altul, trăgând scaunul după el. În cele din urmă îi dădu drumul şi scaunul se prăbuşi pe podea. Bărbatul mormăi. Şarpele nu scoase niciun sunet, nici nu se clinti, dar ochii scăpărau ca doi sori, ce ascundeau restul trupului. Răspândeau cercuri din ce în ce mai mari de culori puternice, care apoi dispăreau ca baloanele de săpun. Când se apropiau, când se aflau la o distanţă infinită. Auzea undeva bubuitul repetat al unei tobe puternice, însoţit de acorduri fragmentare, îndepărtate, ce aduceau cu notele unei harpe eoliene. Recunoscu cântecul răsăritului al statuii lui Memnon şi avu impresia că se află printre trestiile de pe malul Nilului, ascultând, cu simţurile exaltate, acel imn nemuritor ce străbătea veacurile mute.

Muzica încetă sau, mai degrabă se transformă în acordurile unei furtuni ce se îndepărtează. În faţa lui Brayton se întindea un peisaj strălucitor, din cauza soarelui şi a ploii, iar un curcubeu străveziu încadra în arcu-i uriaş o sută de oraşe. Şarpele se afla în mijloc şi purta o coroană. Stătea încolăcit, iar capul se ridicase şi îl privea cu ochii mamei sale, care murise de

mult. Dintr-odată, acest peisaj minunat păru că se ridică uşor ca şi când s-ar fi lăsat o cortină şi dispăru în neant. Brayton simţi o lovitură puternică peste faţă şi piept. Se prăbuşise pe podea. Sângele îi ţâşnea din nasul spart şi buzele rănite. Rămase un moment nemişcat, cu ochii aţintiţi spre uşă, apoi îşi reveni şi îşi dădu seama că, în timpul căzăturii, îşi luase privirea de la şarpe şi vraja se risipise. Simţea că poate să se retragă acum, atâta timp cât nu se uită sub pat. Îl îngrozea însă gândul la şarpele nevăzut, care se afla la câţiva centimetri de capul său. Poate că era pe punctul de a se năpusti şi de-a-şi înfige colţii în gâtul lui. Ridică privirea şi o îndreptă spre acei ochi primejdioşi. Era din nou prizonier.

Şarpele nu se mişcase şi părea că mai pierduse din puterea pe care o exercita asupra imaginaţiei. Halucinaţiile sublime din ultimele minute dispăruseră. Sub fruntea plată şi lipsită de inteligenţă, ochii negri luceau ca două mărgele, cu o expresie ameninţătoare, ca la început. Era ca şi cum creatura ştia că triumfase şi se hotărâse să nu-l mai ademenească prin vicleşuguri.

Urmă o scenă înspăimântătoare. Bărbatul culcat cu faţa la pământ, la un metru de duşman, se ridică în coate, cu capul dat pe spate şi picioarele întinse la maxim. Stropii de sânge dezgoleau pe alocuri chipul alb iar ochii îi ieşiseră din orbite. Făcuse spume la gură şi saliva se împrăştia în toate direcţiile. Trupul fusese cuprins de contracţii şi se zbuciuma aproape ca un şarpe. Fiecare mişcare îl aducea un pic mai aproape de duşman. Întinse mâinile în faţă, încercând să se oprească, dar acum înainta în coate.

IV. Doctorul Druring şi soţia lui se aflau în bibliotecă. Omul de ştiinţă era bine dispus, ceea ce nu se întâmpla adesea.

— Tocmai am obţinut, spuse el, în urma unui schimb cu un alt colecţionar, un specimen excelent de *ophiophagus*.

— Asta ce mai e? întrebă doamna, fără pic de interes.

— Vai de mine, câtă ignoranţă! Draga mea, un bărbat care constată după căsătorie că soţia lui nu ştie greacă, are dreptul să divorţeze. Ophiophagus este un şarpe care se hrăneşte cu alţi şerpi.

— Sper să-i mănânce pe toţi, zise ea, mutând neatentă felinarul. Dar cum face asta? Presupun că îi vrăjeşte.

— E tipic pentru tine, draga mea, spuse afectat doctorul. Ştii cât de enervante sunt aceste aluzii la superstiţiile comune despre puterea de fascinaţie a şerpilor?

Conversaţia fu întreruptă de un răcnet prelung, ce sparse tăcerea casei ca vocea unui demon care urlă într-un mormânt. Se auzi din nou şi din nou, cu o claritate înfiorătoare. Cei doi săriră în picioare. Bărbatul era confuz, iar femeia se albise şi amuţise de frică. Înainte să se stingă ecoul ultimului ţipăt, doctorul părăsise camera şi se repezise pe scări, urcând două trepte deodată. În faţa odăii lui Brayton întâlni câţiva servitori care veniseră de la etaj. Năvăliră cu toţii în odaie, fără să bată la uşă. Uşa nu era încuiată şi se deschise imediat. Brayton zăcea mort, pe podea. Capul şi braţele nu i se vedeau de grilajul de la pat. L-au tras şi l-au întors cu faţa în sus. Chipul era mânjit de sânge şi salivă, iar ochii erau căscaţi – ce privelişte înfiorătoare!

— A suferit o criză, spuse doctorul, aplecându-se şi punându-şi mâna în dreptul inimii celui mort.

Din acea poziţie aruncă o privire sub pat.

— Vai de mine! Cum naiba a ajuns ăsta aici?

Se întinse sub pat, înşfăcă şarpele şi îl aruncă în mijlocul camerei, încă încolăcit. Făptura alunecă pe podea, cu un târşâit puternic, până se opri în perete şi rămase nemişcată. Era un şarpe împăiat. Ochii erau doi nasturi de la pantof.

[**The Man and the Snake**, apărut prima dată în ziarul “San Francisco Examiner”, numărul din 29 iunie 1890, inclus apoi în volumul Tales of Soldiers and Civilians (1891)].

Traducere de Ana Scalcău